

PUBLIKÁCIE ministerstva pre sjednotenie zákonov a organizácie správy VESTNÍK.

Min. taj. Ant. Hons:

Postavení Slovenska v zákonodárství republiky.

(Dokončení.)

A zde právě měla zasáhnouti korektivem poz. reforma, která nikomu nevzala nic bezplatně, nýbrž poskytla za zabraný majetek řádně zhodnotěnou náhradu, šetříc při tom všech možných ohledů vůči dosavadnímu majiteli tak i jeho zaměstnancům. Celkem zabráno na Slovensku 460.217 ha zemědělské a 850.617 ha nezemědělské, v Podkarpatské Rusi 35.685 ha zemědělské a 168.139 ha nezemědělské půdy. Na zabrané zemědělské půdě provedena od r. 1919 celá řada akcí reformních (jako výkup dlouholetých pachtů, přiděl půdy stavební a rozptýlené, odprodej půdy velkostatkem na drobné kupitele, převzetí a sestátnění půdy souvislé se sestátněnými lesy pohraničními, normální akce přidělové), jimiž velká část této půdy převedena do vlastnictví drobných nabyvatelů,⁴²⁾ což bylo hlavním cílem pozemkové reformy. Z výkazů Státního pozemkového úřadu je pak patrné, že poměr drobného přidělu ke zbytkovým statkům, pokud jde o převzatou a přidělovanou půdu je pro drobného přidělce daleko příznivější na Slovensku (19:2) a v Podkarpatské Rusi (29:2), nežli v Čechách (19:8), na Moravě a ve Slezsku (77:20). Drobného přidělu dostalo se jen bezzemkům a nejdrobnějším, existenčně nezabezpečeným zemědělcům, při čemž zaměstnancům velkostatků (úředníci, zřizenci a družstva jejich), nejvíc dotčeným pozemkovou reformou, dostalo se z této půdy téměř 2%. Bezzemci stali se vlastníky aspoň nejnmutnější výměry půdy, domkáři a malorolníci zvětšili pak svůj majetek až k mezi hospodářské soběstačnosti. Pozemkovou reformou podpořen i značně stavební ruch levnou cenou přidělených pozemků stavebních (1 m² za 0.50—1.50 Kč). Pro nabyvatele půdy poskytnuta značná úvěrová pomoc (na 1 miliardu ceny přidělených pozemků a budov připadá úvěru dlouhodobého od náhradové banky 35 mil., držebnostního sprostředkovaného Stát. poz. úřadem u peněžních ústavů 75 mil. a krátkodobého poshověním platu 80 mil. Kč). Při tom provádí St. Poz. Úř. na vhodných objektech koloniaci⁴³⁾ zakládáním nových nebo rozšiřováním stávajících osad a podporuje výstavbu obytných hospodářských budov vydatným úvěrem stavebním. Dosavadní zaměstnanci na přejímaných velkostatech zabezpečeni jednak

⁴²⁾ Pozemkové reformě podrobeno na Slovensku z celkové výměry 460.217 ha zemědělské půdy a 40.071 ha pastvin dosud 385.288 ha a zbývá 115.000 ha pastvin, na Podkarpatské Rusi již veškerá zabraná půda zemědělská, t. j. 35.685 ha a 11.111 ha pastvin; zde se však pracuje dále na přidělu pastvin, přeměně části lesů a pastvin na půdu zemědělskou a na přidělu zemědělské půdy od statků státních.

⁴³⁾ Má velký význam právě při nepraktičnosti starého uherského zákona kolonisačního.

vhodným přidělem za finanční podpory státu, jednak peněžitým odškodněním, náhradním zaměstnaním nebo pensí. Národohospodářský význam (výrobní převaha malopodniků nad velkostatky v celé řadě odvětví výrobních) a význam populační (krajiny s rozsáhlými velkostatky mají menší lidnatost) zakončují pak výhody nové úpravy.

Jakýmsi doplňkem této úpravy možno nazvati zákon č. 224/25. o úpravě poměrů vzniklých z usídlení osadníků na základě poměru námezdního anebo poměrů podobných na nemovitém státním majetku na Slovensku a v Podk. Rusi, jímž dostává se dosavadním osadníkům (dělníkům, kolonistům), prokáží-li nepřerušovaný skutečný výkon práv a povinností plynoucích z poměru osadnického státem po případě osadníkem nebo jeho právním předchůdcem s vědomím příslušného státního orgánu aspoň od 1. ledna 1914, do vlastnictví budov a pozemků dosud jimi užívaných za celkem nepatrnou náhradu, při čemž se přihlíží k tomu, aby docíleno bylo (zvláště též ohledně ostatních práv a povinností) co možno největší právní a hospodářské neodvislosti obou stran.

Sem patří též úprava užívání pozemků za podíl jich naturálního výnosu v Podkarpatské Rusi (z. č. 68/22),⁴⁴⁾ kteréžto poměry byly tam tak rozmanité a s tolikerými místními odstíny a přechody, že namnoze bylo velmi obtížno stanoviti, kdy končí typický pacht a kdy začíná smlouva společenská nebo námezdní. Tu provedena zejména přeměna dosavadních podílových pachtů a jiných poměrů užívaných v normální pachtu (podpachtu) peněžní, vysvětleny příslušné pojmy a upraveny poměry mezi pachtýřem (podpachtýřem) a jiným uživatelem a druhou smluvní stranou po případě i novým pachtýřem, aby účastníkům byla jasna jejich práva a povinnosti a aby zabráněno bylo zbytečným sporům.

S prováděním pozemkové reformy souvisí i úprava užívání některých pastvin na Slovensku a v Podk. Rusi, otázka to zvláště významná pro vývoj zemědělských poměrů tam, kde zemědělské obyvatelstvo, nemajíc vlastních pastvin, bylo nuceno pásti dobytek na pastvinách cizích, většinou to půdě zabrané a státní. Poněvadž někteří soukromí podnikatelé pak využívajíce poválečných poměrů, zdráhali se půdu buď vůbec pronajímati anebo žádali vysoké ceny, bylo zde zasáhnuo jednak nařízením ministra s plnou mocí pro správu Slovenska,⁴⁵⁾ jednak vládními nař. č. 201/1921, 104/1922 a 11/1923 (pro Podk. Rus) a nař. č. 226/1921, 105/1922 a 12/1923 (pro Slovensko), jimiž přiznáno i hospodářsky slabším užívání cizích pastvin za přiměřenou úplatu. Poněvadž však úprava rok od roku nebyla ku prospěchu hospodaření na pastvinách a hlavně v lesích a poněvadž pozemková reforma vyřeší většinu těchto otázek definitivně, byly zákonem č. 87/1924 do provedení pozemkové reformy zabezpečeny obyvatelstvu nezbytné pastviny, otázce pastvinářské dán na dobu 6 let určitý pevný stav, zajištěno spořádané hospodaření pastvinami a zabráněno další devastaci lesů. Jakmile by ovšem v této době došlo k provedení pozemkové reformy, přikročí se vždy ihned k revisi těchto užívacích práv.

Vedlo by příliš daleko, kdybychom historicky měli líčiti vývoj kom-

⁴⁴⁾ Srv. před tím nař. č. 249/1921 Sb. z. a n.

⁴⁵⁾ ze dne 11. IV. 1919, č. 68 (2944/a prez.) a ze dne 15. IV. 1919, č. 90 (2708 zem.).

plexu otázek sem spadajících a řešených různými zákony, jako zák. č. 318/19, jímž zajištěna půda pachtýřům, kteří měli právo žádati za postoupení pozemku do vlastnictví za stanovenou náhradu (změna zák. č. 247. a 311/1920 a 166/1921), nebo zák. č. 382. a 452 ai 1919, jimiž poskytnut majitelům půdy nárok na náhradu se strany nájemců za různé znehodnocení způsobené válečnými poměry, nebo zák. č. 593/1919 a jej doplňující,⁴⁶⁾ jímž chránění drobní pachtýři zemědělstí i proti vůli propachtovatele a i. p. Postačí nám zajisté zásadní otázky, jež jsme zde uvedli, z nichž je nad to patrné, že stát se nelekal zásahu a to ani tehdy, jestliže sám musil oběti přinést; to patrné je ovšem i z jiných zákonů.

Tak zákonem č. 21/1919 rozšířena byla na Slovensko a Podk. Rus platnost rak. zák. z r. 1909 o zvelebení zemědělství stavbami vodními⁴⁷⁾ s tou změnou, že ze státního melioračního fondu hradí se prozatím také příspěvky na země vypadající, čímž přecházejí veškerá práva ale i také povinnosti z tohoto důvodu vyplývající na stát.

Při živelních pohromách poskytována státní pomoc, jak patrné ku př. ze zák. č. 227/1920, jímž poskytnuta bezúročná státní zápůjčka Kč 2,110.000 na znovuvybudování povodní zničené obce Horní Srní na Slovensku a ze zák. č. 227/1925 o státní pomoci při živelních pohromách v r. 1925⁴⁸⁾ a o opatření k zamezení škod při živelních pohromách v budoucnosti⁴⁹⁾, což má právě pro hornaté krajiny Slovenska a Podkarpatské Rusi nejvíce pohromami trpící ohromný význam. Zemědělským družstvům poskytována státní záruka za výpůjčky jež sama učiní.⁵⁰⁾

Ulehčení jak pro drobné zemědělce tak i pro stát znamená paušalování daně z obratu u drobných zemědělců (do 100 kat. jiter), zavedené na Slovensku vyhláškou č. 175/1925 a v Podk. Rusi vyhl. č. 231/1925 a to na základě § 19, odst. 8, zák. č. 268/1923 o dani z obratu a dani přepychové.

Zaveden dále pořádek úpravou zařízení a vedení vodních knih se sbírkami listin, map a plánů (nař. č. 161/1925). S úpravou knih a revisí jejich nebylo možno čekatí až do reformy vodního práva. Knihy, vedené před převratem v jazyku maďarském bylo záhodno přeložiti do jazyka státního; ježto pak v každé župě byly listiny a plány ukládány — nehledě k tomu, že namnoze byly v nepořádku, — bylo potřebí při příležitosti jejich překládání zavésti jednotnou úpravu vedení vodních knih, pokud to bylo možno⁵¹⁾ a připraviti tak půdu pro nový vodní zákon. Zatím do-

⁴⁶⁾ Jako speciálně Slovenska a Podkarpatské Rusi týkající se normy č. 9 a 10 ai 1921, 311 ai 1922 a pod.

⁴⁷⁾ Státnímu melioračnímu fondu přikázán ze státních peněz každoročně určitý peníz nejvýše 15,000.000 Kč; příspěvek ten pak zvýšen zák. č. 174/25 na ročních 30,000.000 Kč.

⁴⁸⁾ Poskytnuta pomoc do maximální výše 74 milionů.

⁴⁹⁾ K tomu účelu zřízen fond, jehož prostředky opatří se úvěrnými operacemi; na náhradu úroků a úmor zařadí se každoročně do státního rozpočtu 50 milionů Kč.

⁵⁰⁾ Až do výše 50 mil. Kč.

⁵¹⁾ Vložky vodních knih zůstávají tu ku př. nevázané, ačkoliv v ostatních částech republiky jsou vázanými.

cíleno aspoň toho, aby knihy byly dle dosavadního stavu přesným a spolehlivým vodítkem pro posouzení právnických a technických poměrů.

Dále zaveden pořádek v bursovních obchodech, kde po uvolnění vázaného státního hospodářství nastalo nebezpečí, že by se Slovensko se svým obchodním střediskem Bratislavou (přístav na Dunaji a tím styky s Orientem) stalo obětí burs v Pešti a ve Vídni. V Uhrách nebylo zvláštního bursovního zákona a nebyl tam ani zakázán obchod termínový obilím a proto zjednan pro věc pevný právní základ v zákoně č. 69/1923, jímž zřízena plodinová bursa v Bratislavě a zakázány termínové obchody s obilím a mlýnskými výrobky na Slovensku a v Podk. Rusi; při tom ponechány dosavadní předpisy v platnosti všude tam, kde se jejich výhodnost prokázala. Vývoj bursy umožněn tím, že lze tu obchodovati nejen v oboru zemědělských plodin, ale i pokud jde o jiné zboží.

Moderním novým zákonem o zvelebení a ochranu výroby rostlinné (z. č. 165/1924) směřuje se ke zvýšení zemědělské produkce, umožňuje zavedení pěstění nových odrud obilnin a jiných plodin, chrání se kultury rostlinné před škodlivými činiteli a reelní obchod při prodeji příslušných výrobků.

Zájem státu na výrobě živočišné, diktovaný jak důvody fiskálními, tak i zásobovacími a národohospodářskými vůbec, byl pak důvodem k tomu, aby bylo postaráno o zlepšení chovu hospodářských zvířat ve směru kvalitativním hlavně zákonnou úpravou chovu plemenníků, v kterémžto směru jevílo dosavadní zákonodárství (zemské) různé odchýlky. Proto postupováno dle nejúplnějšího zákona, jehož vliv byl patrný právě ve vyrovnanosti stád, totiž dle zákona, platného na Slovensku a v Podk. Rusi, který pomíjel toliko chov koz. Poněvadž pak tento zákon vzhledem k zřízení zemědělské rady na Slovensku ve své administrativní struktuře neodpovídal potřebám doby a nové organizace, bylo nutno jej přizpůsobiti, což se stalo zákonem o úpravě plemenitby hospodářských zvířat, a to koni, skotu, vepřů a ovcí č. 169/24 (změněn zák. č. 211/25), který sjednotil a zjednodušil provádění praxe v celém státním území.

Konečně zřízena i zemědělská rada pro Slovensko za účelem soustavné péče o zemědělství a o sociální, osvětové a hmotné potřeby zemědělského obyvatelstva a za účelem hájení a zastupování zemědělských zájmů, jež má býti zárodkem pro potřebnou silnou a hlubokou organizaci zemědělskou, která má býti docílena později zavedením zemědělských společenstev a komor.

Pojišťovny na Slovensku a v Podkarpatské Rusi postaveny na stejný zákonný podklad jako v ostatních částech republiky (zák. č. 65/1922) a vydány předpisy o jejich zřizování, zařízení a hospodaření (pojišťovací regulativ — nař. č. 307/1922); nejasnosti, jež se pak vyskytovaly v důsledku toho při výkladu § 485, odst. 4., uh. obch. zák., hlavně pokud jde o otázku, zda se nezaplacením premie neruší smlouva pojišťovací, vyřešeny zákonem č. 202/1925, jímž příslušně změněna některá ustanovení uh. obch. zák. z r. 1875 o pojištění proti škodám a pojištění životním.⁵²⁾

⁵²⁾ Při pojištění životním má býti premie za 1. rok zaplacená bezpodmínečně, nezaplacení dalších splátek má za následek zrušení smlouvy. Změny tyto týkají se též pojišťovacích smluv, uzavřených před 1. lednem

Uvedeme-li zde ještě zákon č. 185/1920, jímž umožněna účast a zastoupení v inženýrské komoře též technikům a inženýrům, kteří podle právní úpravy na Slovensku a v Podk. Rusi platně vykonávali činnost obdobnou jako úředně autorisovaní civilní technické a úředně autorisovaní bánští inženýři v ostatních částech republiky, ačkoliv předpisy o kvalifikaci se dosti různí, domníváme se, že jsme tím snad podali zhruba alespoň v zásadních věcech přehled postavení Slovenska⁵³⁾ v zákonodárství republiky. Neuvádíme zde takových norem, jež snad se týkají pouze formální stránky (jako jsou ku př. jednací řády soudní,⁵⁴⁾ organizace úřadů, počítání lhůt,⁵⁵⁾ různé přesuny působnosti ministerstev a soudů,⁵⁶⁾ rovněž ne normy, týkající se smluv⁵⁷⁾ a úmluv mezistátních nebo ryze poválečného hospodářství v otázkách zásobovacích a normy, zakládající se vůbec na vyjimečných předpisech válečných a p., ač i zde mohli bychom vždy konstatovati určitou tendenci ke zlepšení dosavadního stavu.⁵⁸⁾

Z podaného přehledu však vyplývá zajisté aspoň to, jak a s jakými snahami se pro Slovensko pracuje a že konečným cílem vždy je zjednáání parity mezi oběma dosavadními různými zákonodárstvími, při čemž se nikdy neopomíjí to, co snad bylo tam lepší a co by prospělo i ostatním částem republiky. Odchylné poměry jak hospodářské tak i sociální doznávají vždy dostatečného zřetele a tak se ve všech směrech přispívá k uklidnění a konsolidaci vnitřního státního života nejen na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, ale i na celém území státu.

Nová úprava manželského práva majetkového při jeho unifikaci.

Ministerstvo unifikační vypracovalo osnovu předpisů o spolunabytém jmění manželů. Manželské právo majetkové je dosud na Slovensku a v Podkarpatské Rusi upraveno jinak než na ostatním území republiky. Zvláštnost slovenské úpravy spočívá ve společenství majetku, manželé do manželství přineseného neb jimi za trvání manželství nabytého.

1924. Pojištěnec má však v těchto případech právo do jednoho měsíce po účinnosti zákona smlouvu vypovědět.

⁵³⁾ Je přirozeno, že jsme se v článku dotýkali i Podkarpatské Rusi, již z toho prostého důvodu, že normy jsou obyčejně totožné pro obě části a nebylo by mnohdy ani logickým zde rozlišovati.

⁵⁴⁾ Nový jednací řád pro okresní, sborové soudy I. stolice a soudní tabule na Slovensku a Podk. Rusi a j.

⁵⁵⁾ Ku př. při zák. č. 100/1923 a j.

⁵⁶⁾ Jako ku př. přesun příslušnosti ve věcech vyvlastnění podle zák. čl. XLI/1881 z ministerstva obchodu do min. vnitra, provedený zákonem č. 72/1924, příslušnosti ve věcech silnic, stavby vodních cest a j.

⁵⁷⁾ Viz ku př. z. č. 148/1924 a ostatní úmluvy s královstvím maďarským.

⁵⁸⁾ Viz ku př. zák. č. 168/1922 o část. zrušení zák. čl. LXIII/1912 o výjimečných upatřeních a změně některých ustanovení o státním právu, kde bylo nutno dosavadní předpisy uvést v soulad s ústavou a se zákonem o mimořádných opatřeních č. 300/1920. Nebo zák. č. 124/1924 o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech křivého obvinění utrhaní a urážek na cti, kde nový zákon na Slovensku a v Podk. Rusi znamená ku př. pokud jde o odpovědného redaktora značné zmírnění dřívějšího právního stavu.

V úpravě, převzaté pro Čechy, Moravu a Slezsko z práva rakouského, jest naproti tomu provedena zásada separace. Osnova nového československého obecného zákona občanského pomýšlela na to, aby úpravu platnou v Čechách, na Moravě a ve Slezsku přenesla na Slovensko a Podkarpatskou Rus. Slovenská komise odborníků, působící jako poradní sbor unifikačního ministerstva v otázkách práva občanského, vyslovila se však rozhodně proti postupu takovému a poukázala naopak na nutnost toho, aby na Slovensku v zásadě zachován byl stav posavadní. Unifikační ministerstvo vypracovalo proto pro osnovu nového čs. obecného občanského zákona zmíněný návrh předpisů o spolunabytém jmění, který v první řadě sleduje cíl ten, aby v tomto oboru občanského práva bylo slovenské právo přeneseno do ostatních částí státu. Pak dosáhlo by se i zde jednotnosti práva, a vyhovělo současně požadavkům a potřebám Slovenska. Pakli ani takto nebude možno unifikaci provést, nezbude než, aby předpisů unifikačním ministerstvem navržených použilo se pro Slovensko jako práva partikulárního. Při slovenské úpravě jedná se o instituci, podle níž jest jmění, — jehož za manželského spoluzítí nabyli oba manželé nebo jen jeden z nich, — společným a rozděli se po zániku manželského spoluzítí rovným dílem oběma stranám. Osnova, unifikačním ministerstvem vypracovaná, přejímá tuto úpravu s různými odůvodněnými modifikacemi. Vhodnou konstrukcí předpisů pomýšlí se na náhradu osobního jmění každého z obou manželů, které tento na manželské spoluzítí vynaložil, neboť za spolunabyté jmění pokládá se u každého z manželů to jmění, o které převyšuje hodnota jeho celého jmění hodnotu jeho osobního jmění v době, kdy manželské spoluzítí skončilo po právu. Zvláštní předpisy věnovány jsou otázce, co rozumí se osobním jměním, — t. j. osobním majetkem a osobními dluhy, — a která doba platí za dobu spolunabytí. Právo na spolunabytý majetek ztrácí ten manžel, který se proti druhému manželu dopustil zločinu vraždy, o zločin ten se pokusil neb měl v něm účast. Za manželského spoluzítí nemají býti manželé omezení v dispozici jměním spolu nabytým, ovšem pohledávka každého z nich jest po tuto dobu chráněna zvláštními předpisy osnovy. Unifikační ministerstvo pomýšlí ve své osnově také vhodnými předpisy na způsob rozdělení spolunabytého jmění, které má se dít v penězích nebo, za určitých kautel, in natura. V určitých, zřetele hodných případech, umožňuje se i odklad výplaty pohledávky na spolunabytém jmění. V návrhu pomýšlí se konečně na to, aby věno stalo se součástí spolunabytého jmění. Manželskou smlouvou bude možno přirozeně i nadále upravovati majetkové poměry manželů jinak.

*

Dr. Vladimír Krno: »**Občanský súdny poriadok uh., zák. čl. I. z r. 1911**« vydala Vydavateľská a literárna spoločnosť s r. o. »Komenský« v Bratislave. Ministerstvo unifikační pokládá vydání příručky za čin záslužný a podpory hodný a upozorňuje proto na tuto knihu slovenskou právnickou veřejnost.